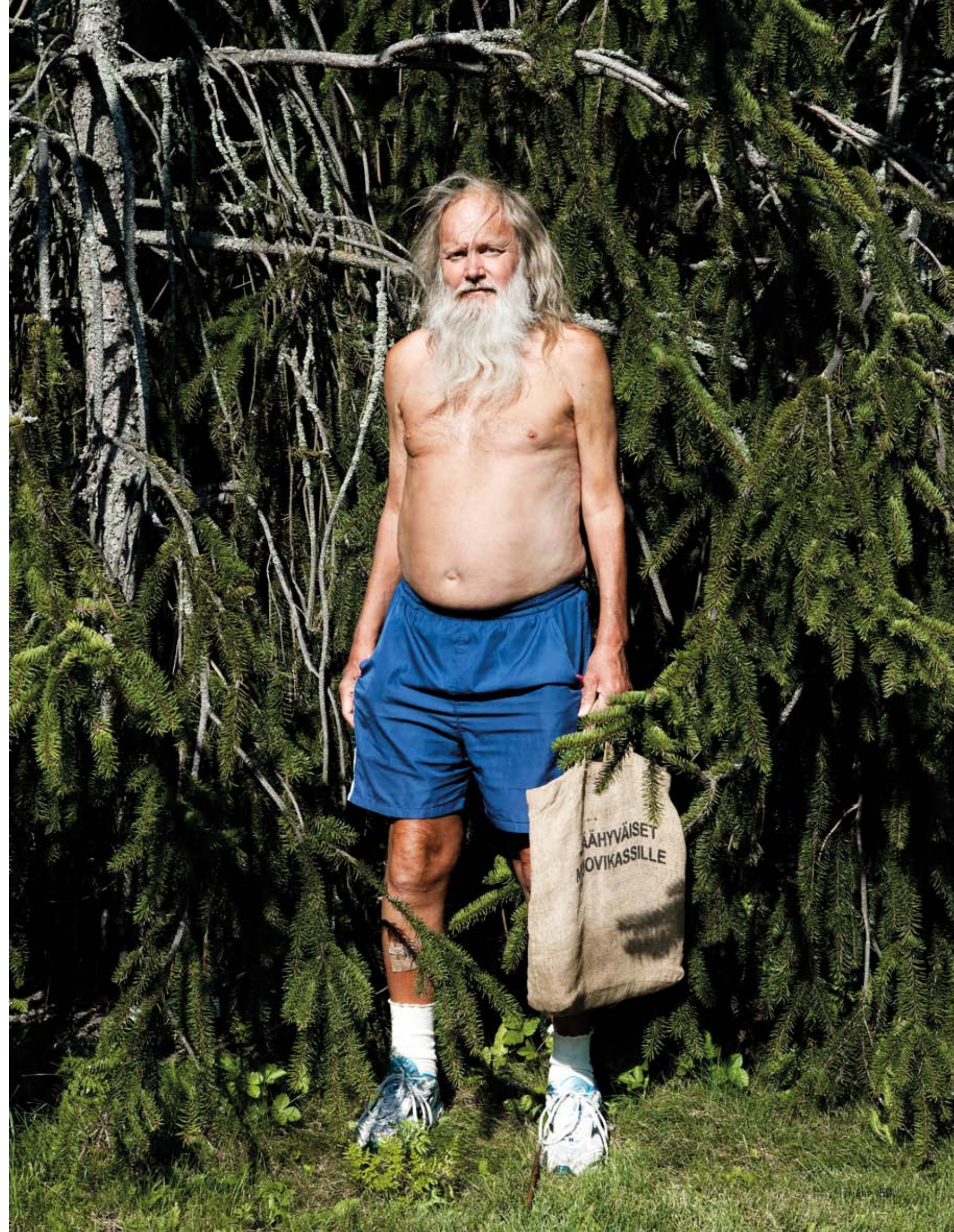

Ekokauppa
Ruohonjuuri perustettiin
30 vuotta sitten. Yksi
perustajista oli
35-vuotias Olavi Poikela.
Hän halusi turvata
hyvän elämän tuleville
sukupolville, mutta kävikin
niin, että edellisestä
sukupolvesta tuli
kaikista tärkein.

RIISUTTU MIES

Hanna Jensen
KUVAT Juliana Harkki

ESPRESSO JA LUOMUSPELTTISÄMPYLÄ. Joka arkipäivä, yhdeksän jälkeen mutta ennen yhtätoista, Olavi Poikela, 65, kävelee juuttikassi kädessään meilahtelaiseen Gottland-luomukahvilaan, käy istumaan pienelle jakkaralle ja tekee aina saman tilauksen. Vuodesta 1974 vegaaniruokavaliota noudattanut mies ei ota maitoa kahviin eikä voita sämpylälle.

Nyt hän istuu kahvilan ainoan ulkopöydän ääressä ja sukii partaansa, joka piilottaa leuan ja osan kaulaa. Hän on miettinyt monta päivää, suosituako haastateltavaksi. Aina välillä hän vilkaisee varovasti silmiin ja paljastaa taivaansiniset Robert Redford -silmänsä. Karheat ja paksut hiukset ovat auringossa vaalentuneet lähes harmaiksi ja lainehtivat pehmeästi. Iho on ahavoitunut ruskeaksi, koska Olavi kulkee ulkona. Hän näyttää kapellimestari Leif Segerstamilta, joka on tyhjentetty nuppineulalla.

Olavi on surullinen. Täynnä surua.

”Minun ruokahaluni on mennyt”, hän sanoo ja vilkaisee silmiin.

Ruokahalu meni viime vuonna. Samalla meni halu juosta.

Kahvi jäähtyy pienessä kupissa.

KUN OLAVI POIKELA vuonna 1969 alkoi juosta, meilahtelaiset oppivat nopeasti tuntemaan hänet miehenä, joka juoksee ylärueissa paljaana. 42 vuoden ajan hän juoksi kolme kertaa viikossa: usein yli 20 kilometriä kerralla. Hän juoksi lähes 40 maratonia: 11 kertaa Paavo Nurmi -maratonin Turussa, 26 Helsinki City Marathon, kaksi kertaa Berliinissä ja kerran Tukholmassa.

Juoksu sopi Olaville, jolle keskittyminen oli aina ollut vaikeaa. Kolmekymppisenä hän haaveili maatalouslomittajan työstä, mutta joutui keskittämään opinnot Järvenpäässä keskittymis- ja viihtymisongelmien takia. Opettajan mielestä Olavista olisi tullut mainio salaojien tekijä, mutta Olavi tiesi, että vegaanin olisi vaikeaa työskennellä maatalouslomittajana. Myös gradu sienten D-vitamiinipitoisuuksista Helsingin yliopiston biokemian laitoksella jäi kesken.

”En pystynyt keskittymään. Eikä professori potkinut eteenpäin.”

Yhteen kirjaan Olavi jaksoi kuitenkin keskittyä. Biologi Rachel Carsonin kirja *Äänetön kevät* oli Olaville herätys. Ympäristöliikkeen lähtölaukauksena pidetty kirja kertoi, kuinka kemiallisesti valmistetut hyönteismyrkyt kulkivat ravintoketjussa, ja millaisia vaikutuksia niillä oli ihmisen terveyteen. Olavista tuli eläinten ja ihmisten suojelija.

Siksi hän myös löysi Pehmeän teknologian seuran. Nykyisen Ympäristö- ja kuluttajapolitiittisen yhdistyksen toimisto oli tasan 30 vuotta sitten kivenheiton päässä Gottland-kahvilasta Meilahden Valpurintiellä. Toimistolla pyörivät ne, jotka suosivat kasvisruokaa, kompostoivat, vastustivat ydinvoimaa ja suojelivat eläimiä ja luontoa. Olavi lähti mukaan porukkaan, johon kuului myös *Komposti*-lehteä toimittanut Pekka Haavisto.

Ruohonjuuren liiketoiminnan siemenet kylvettiin, kun Saksassa opiskellut suomalainen toi seuran kokoukseen laatikollisen sataprosenttisesti uusiopaperista valmistettuja harmaita papereita ja apriko, olisiko Suomessakin niille kysyntää. Hampurissa paperit olivat menneet käsistä.

Niin ne menivät Helsingissäkin. Hampurista tilattiin lisää tavaraa,

sana levisi ja menekki kasvoi. Kun varainkeruusta alkoi tulla kaupallista toimintaa, jäsenet Juhan Savander, Olavi Poikela, Elina Kalkku ja Juhani Tenhunen perustivat Ruohonjuuri Oy:n, jolle Juhan Savander keksi nimen. Mukana oli myös yksityisiä omistajia ja vihreitä liikkeitä. Olavi sai kaksi osaketta. Osakkeenomistajia pidettiin lahjoittajina.

Kauppa oli aikansa hippikauppa, jonka toiminta perustui mieluummin kestäviin arvoihin kuin voiton tavoitteluun. Ruohonjuuri halusi näyttää, että ekologisille tuotteillekin oli kysyntää, vaikka viljelijöitä oli vielä vaikea saada siirtymään luomuviljelyyn. Vuonna 1982 uskottiin, että suomalainen ruoka on muutenkin puhdasta.

”Luomutuotteita ei syönyt juuri kukaan”, Olavi muistelee.

MEILLÄ EI OLE OIKEUTTA evätä tulevilta sukupolvilta mahdollisuutta tehdä niitä asioita, joita meillä on oikeus ja mahdollisuus tehdä tänään.

Kestävän kehityksen periaate ohjasi Ruohonjuuren toimintaa. Pientä putiikkia pyöritettiin aluksi Merimiehenkadulla Punavuoreessa, sitten VR:n makasiineilla Eduskuntataloa vastapäätä. Kestävää oli myös ruohonjuurilaisten kärsivällisyys. Työtä tehtiin päivystysvuoroissa, ja siitä voitiin maksaa palkkaa vasta neljän toimintavuoden jälkeen. Suoramarkkinointi hoidettiin kirjoittamalla asiakkaille kirjeitä.

Olavin erikoistehtäväksi lankesi mainostempausten järjestäminen. Hän osti Aasiasta kaksi riksaa ja polki Helsingissä mainoskyltit kulkuvälineensä perässä. *Äänettömän kevään* sanoma ei himmentynyt. Ola-

villa oli elämäntehtävä, jota hän vei eteenpäin tiukasti ja ehdottomasti.

Puuha sopi Olaville, jolle keskittyminen oli edelleen vaikeaa.

Kun kiisteltyjen VR:n makasiinien purkutuoomio astui voimaan maaliskuussa vuonna 2006, Ruohonjuuri muutti Kamppiin. Vain kuukausi myöhemmin makasiinit paloivat poroksi. Ruohonjuuria veti kuudetta vuotta toimitusjohtaja Arto Ranta-aho. Hän oli aina halunnut johtaa yritystä, jolla oli pehmeät arvot, eikä sellaisia yrityksiä ollut montaa. Ranta-aho tiesi, mitä Ruohonjuurelle piti muuton yhteydessä tehdä.

”Se oli tuotava pois marginaalista, jokaisen ulottuville”, hän kertoo.

Luomutuotteiden ensimmäinen aalto tuli suomalaiskauppoihin 1990-luvun lopussa. Luomu tuli ja meni, paitsi Ruohonjuuresta. Ranta-ahon tavoite yrityksen valtavirtaistamisesta onnistui, sillä Ruohonjuuren liikevaihto nousi vuodessa 70 prosenttia, 2,5 miljoonaa euroon. Luomutuotteet olivat alkaneet kiinnostaa muitakin kuin Olavin kaltaisia.

Olavia sen sijaan ei enää kiinnostanut, hänelle oli tullut jotakin paljon tärkeämpää. Hänelle oli tullut Maija.

VUONNA 1961 OLAVI MUUTTI TURUSTA HELSINKIIN. Hänen äitinsä meni uusiin naimisiin, mutta Olavi muutti mieluummin Maija-tätinsä luokse pääkaupunkiin. Siitä lähtien he asuivat saman katon alla, mutta vuonna 2004 heidän suhteensa muuttui. Olavista tuli Alzheimer-diagnoosin saaneen Maijan omaishoitaja. Olavi ei halunnut Maijaa vanhankotiin, vaan halusi hoitaa tätä yhtä hyvin kuin Maija oli huolehtinut hänestä vuosien varrella. Olavi syötti Maijalle korp-

pukinkkua, savusiikaa ja viinirypäleitä, ruokia, joista Maija piti mutta joihin Olavi itse ei koskenut. Olavi Poikelalla oli uusi elämäntehtävä, mutta juoksua hän ei jättänyt. Viime vuonna Olavi otti Maijan mukaan Helsinki City Marathonille. Kilpailusta tuli hänen elämänsä tärkein juoksu.

”Työnsin Maijaa pyörätuolissa”, Olavi kertoo.

”Lähdön jälkeen muut juoksijat menivät ohi, ja poliisit ajoivat pillit soiden perässäni, kun kolistelin Maijaa eteenpäin raitiovaunukiskoilla. Meidän piti keskeyttää, mutta toin Tilkan sillalta Maijan sitten takaisin Nordenskiöldinkadun loppusuoralle, jotta hän saisi kokea senkin.”

Maija on Olavin mielessä niin, että hänen on vaikea keskittyä puhumaan Ruohonjuuresta. Vuosi sitten lokakuussa Olavi työnsi Maijaa pyörätuolissa ja kaatui niin, että pohjeluusta lohkesi pala. Olavi joutui pyytämään kotisairaanhoidon hakemaan Maija hoitoon leikkauksen ajaksi.

Se jäi Maijan viimeiseksi reissuksi. Hän kuoli Koskelan sairaalassa aivoinfarktiin. Siitä lähtien Olavin on ollut vaikea olla syyttämättä itseään.

”Maija joutui olemaan ilman minua. Minun olisi pitänyt odottaa jalkaleikkauksen kanssa päivää ja viedä hänet sitten itse”, Olavi sanoo.

Hän lopetti juoksemisen. Hän ei myöskään halunnut enää syödä, ei edes Samsaran ruisvuokaa, jota hän saattoi ennen syödä vuon päivässä.

Olavi Poikela ei jaksaisi nyt puhua Ruohonjuuresta. Hän haluaisi puhua kolmannen kerran Koskelan sairaalan osastonhoitajan kanssa. Oliko Maija hädissään, kun hänet vietiin sairaalaan? Oliko Maijalla sairaalassa Olavia ikävä?

Osastonhoitaja on vakuuttanut, että kun Maija tuotiin paikalle, tämä istui tyytyväisenä pyörätuolissa ja söi suklaata. Hän sanoi, että Maija eli rikkaan elämän. Lääkäri on huomauttanut, ettei ”Olavin kannattaisi tätä enempää miettiä”. Olavi haluaisi uskoa sen.

”Mutta kyllä minä vieläkin välillä syytän itseäni, että syötinkö minä häntä tarpeeksi hyvin. Että tapoinko minä Maijan.”

CONCEPT STORE. BRAND STORE. Ruohonjuuri on nykyään kauppa, jota voisi kutsua millä tahansa ajankohtaisella sanaparilla, joka viittaa mietittyyn ja viimeisteltyyn ajankohtaisuuteen. Ruohonjuuressakin värit ja sisustus ovat designtoimiston ja konseptisuunnittelijan käsialaa. Kaupassa on omat osastonsa pesuaineille, kosmetiikalle ja ruoalle, ja kaupan takapäädyssä on trendikäs superfood-smoothiebaari.

Ruohonjuuri on kaikilla mittareilla menestynyt kauppaketju. Sen liikevaihto on noussut jo lähes kahdeksaan miljoonaan euroon vuodessa, ja liikevoittoprosentti on kymmenen. Luomutuotteiden ostaminen ei ole pelkästään omistautuneiden ekohippien tai varakkaiden puuhaa, sillä Luomun kuluttajabarometrin 2012 mukaan viikoittain luomutuotteita ostaa 23 prosenttia suomalaisista. Kun Ruohonjuuri muutti Kamppiin, alkuperäisten asiakkaiden lisäksi keskiluokkainen väestö löysi sen. He olivat innoissaan, mutta jotkut vanhoista kanta-asiakkaista valittivat, ettei kauppa ollut enää erikoinen, vaan siitä oli tullut valtavirtaa.

Olavin kaltaisille nykyinen Ruohonjuuri on jo vieras maailma. Hän ei tarvitse kuin hamppuöljyä ja juuttikassin, mutta sellainen hänellä jo on. Siinä lukee *Jäähyväiset muovikasseille*.

Olavilla on vaatimattomat elämäntavat. Ruohonjuuressa on liikaa kaikkea. Liikaa jalostettua tavaraa, liikaa pesuaineita, joita Olavi ei käytä. Hän ei käytä deodoranttia eikä pese hiuksiaan, sillä ne ovat puhdistuneet itsestään uimassa tai avannossa. Saunassa hän käy muutamana kerran vuodessa. Olavi ei tarvitse vaatteita eikä muutakaan tavaraa.

Olavin yhteiskunnallinen vastuu sulautui Maijaan. Sitä hän ei osaa sa-

noa, mistä muualta se on peräisin kuin *Äänettömästä keväästä*. Lapsuuskodissa syötiin lihaa ja äänestettiin kokoomusta. Lehtiä hän vilkaisee silloin tällöin, mutta ei oikein jaksanut niitä enää lukea.

”Isoäidillä oli tapana sanoa, että kyllä täällä tyhmäkin mukana menee.”

Joskus Olavi miettii, olisiko ollut parempi ettei ikinä olisi ikinä törmännyt Pehmeän teknologian seuraan tai perustanut Ruohonjuurta. Olisi senkin ajan voinut olla Maijan kanssa, sillä Maija ei pärjännyt enää yksin.

Olavi ei kaipaakaan kunniaa siitä, että on ollut mukana ympäristöliikkeen alkuvaiheissa. Hän on halunnut elää läheistensä kanssa omaa, niukkaa elämäänsä, jossa jopa Ruohonjuuren kaltainen kauppa lopulta edustaa liiallista markkinahälyä. Hän ei ole vihannut ihmisiä eikä kaupunkia, päinvastoin. Hän on ollut jopa seurallinen, urbaani mies, jonka ehdottomuus on kohdistunut vain häneen itseensä.

Alkuperäinen perustajaporukka tapailee ja soittelee edelleen silloin tällöin. Perustajista Juhani Tenhunen ja Juhana Savander ovat hallituksen jäseniä. Olavi Poikelalla on jäljellä yhä kaksi osakettaan, matemaattiselta arvoltaan yli 600 euroa kappaleelta.

Muutama vuosi sitten, kun lähiruoka löi läpi ja kilpailuvia luomukauppoja alkoi tupsahdella suomalaisiin kaupunkeihin, kysyntä Ruohonjuuresakin vain kasvoi. Tällä kertaa suomalaisten asiakkaiden rakentama luomubuumi ei kuollutkaan.

Joskus Olavi miettii, olisiko ollut parempi jättää Ruohonjuuri perustamatta. Senkin ajan olisi voinut viettää Maijan kanssa.

JOS VAIKKA MEHUN TOISIT.” Olavin tilaus yllättää Gottlandin omistajan Teija Jonesin. Olavi ei ole koskaan tilannut mehua. Maijasta puhuminen on helpotanut Olavin oloa. Olavilla riittää tarinoita, niin paljon, että seuraava ehtii aina alkaa ennen kuin edellinen on päättynyt. Nyt Olavi odottaa, että pääsee Maijan-päivänä bussilla Urjalan hautausmaalle katsomaan hautakiveä, johon on kaiverrettu yksinkertaisesti ja edullisesti Maija.

”Vuosi sitten, lokakuun 20. päivä Maija laskettiin hautaan minun hankkimassani ekoarkussa”, Olavi kertoo. Siihen Maijan viereen hänkin haluaa jonain päivänä tulla haudatuksi. Juuri tällä hetkellä hänestä tuntuu, että se aika voi tulla pian.

Olavi hieroo leukaansa. Kahvilaan kävelee hänen 30-vuotias etiopialainen vaimonsa Meaza, joka muutti Olavin luokse Suomeen seitsemän

vuotta sitten. Meazan vieressä kävelee tämän puolitoistavuotias tytär Sabela Maija Lumikki. Meazan tytär on Olaville tärkeä.

”Uusi Maija.”

MUUTAMA PÄIVÄ TAPAAMISEN JÄLKEEN, yhdeksän jälkeen mutta ennen yhtätoista, Olavi istuu jälleen juuttikasinsin kanssa lempikahvilassaan espressolla. Hän on piristynyt. Hänestä tuntuu, että hän haluaisi vielä juosta, uida ja käydä avannossa. Hän onkin pitkästä aikaa juossut Munkkiniemen rantaan uimaan.

Jospa hänen elämässään olisikin vielä tarkoitus, tehtävä, periaate.

Yhden niistä hän on jo hoitanut hyvin. Se voisi kuulua vaikka näin:

Meillä ei ole oikeutta evätä edellisiltäkään sukupolvilta mahdollisuutta tehdä niitä asioita, joita meillä on oikeus ja mahdollisuus tehdä tänään.

Ehkä Olavilla on oikeus nyt vain pelkästään nauttia. Kuunnella lempimusiikkiaan reggaeta. Juosta. Olavi katsoo harmaita lenkkareitaan.

”Ehkä minä sitten vielä kokeilen.” ■

Hanna Jensen on helsinkiläinen toimittaja, joka ei juokse edes paita päällä. Juliana Harkki on helsinkiläinen valokuvaaja, joka katseli makasiinien paloa lähietäisyydeltä.